

Eesti Keskkonnaühenduste Koja seisukohad seoses MAK 2014-2020 perioodi maaelu eesmärkide ja prioriteetidega ning esialgsed mõtted nende saavutamise võimalustest (SWOT analüüsina).

16.12.2011

Sissejuhatuseks

Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO) esindab Eesti aktiivsemate keskkonnaorganisatsioonide seisukohti, kelle arvates on põllumajandusega seotud keskkonnaküsimused lahutatult seotud meie ühiskonna säästva arenguga ja toidujulgeoleku tagamisega. Selle tõttu peab EKO väga oluliseks põllumajandusega seotud keskkonnaeesmärkide tõsist arvestamist uues maaelu arengukavas.

Tänaseks on Euroopa Komisjon avalikustanud ÜPP reformipaketi määruste eelnõud. Kuigi Euroopa Parlamendi ja Nõukogu menetluses võib määrustesse tulla muutusi, peame täna oluliseks lähtuda eesmärkide kirjeldamisel eelnõudega loodud raamistikust, kergendamaks nende edasist arvestamist maaelu arengu kavandamisel. Olulisim käesoleva dokumendi seisukohalt on maaelu arengu määruse eelnõu (Määrus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta), millele alljärgnevalt ka kõige enam viidatakse. Kõikjal, kus alljärgnevas tekstis esinevad artikli numbrid ilma konkreetset määruse eelnõu nimetamata, on viidatud just selle eelnõu tekstile.

Maaelu arengu määruse eelnõu artikkel 4 loetleb järgmised eesmärgid:

- (1) põllumajanduse konkurentsivõime;
- (2) loodusvarade jätkusuutlik majandamine ja kliimameetmed;
- (3) maapiirkondade tasakaalustatud territoriaalne areng.

EKO jaoks on olulisim loodusvarade jätkusuutliku majandamise ja kliimameetmete eesmärk, kuid meie arvates on eesmärgid pikas perspektiivis omavahel kooskõlas ning seetõttu peame vajalikuks panustada ka ülejäänud eesmärkide arutamisesse.

Maaelu arengu määruse eelnõu artikkel 5 loetleb järgmised prioriteedid:

- (1) teadmussiidre ja innovatsiooni parandamine põllumajandus- ja metsandussektoris ning maapiirkondades,
- (2) kõigi põllumajandusvormide konkurentsivõime ning põllumajandusettevõtete elujõulisuse edendamine,
- (3) toiduahela korraldamise ja riskijuhtimise edendamine põllumajanduses,
- (4) põllumajandusest ja metsandusest sõltuvate ökosüsteemide ennistamine, säilitamine ja parandamine,
- (5) loodusvarade tõhusama kasutamise edendamine ja üleminek vähem CO₂-heiteid tootvale ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele põllumajanduses ning toiduainete- ja metsandussektoris,
- (6) sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamine.

EKO jaoks on olulisimad prioriteedid (4) ja (5). Vastavast kõnealusele artiklile tuleb nende prioriteetide juures keskenduda järgmistele valdkondadele:

- (4) põllumajandusest ja metsandusest sõltuvate ökosüsteemide ennistamine, säilitamine ja parandamine:

- (a) Euroopa maastike elurikkuse ja seisundi ennistamine ja säilitamine, sealhulgas Natura 2000 aladel ja kõrge loodusliku väärtusega aladel;
- (b) veemajanduse parandamine;
- (c) mullaharimise parandamine.

(5) loodusvarade tõhusama kasutamise edendamine ja üleminek vähem CO₂-heiteid tootvale ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele põllumajanduses ning toiduainete- ja metsandussektoris:

- (a) põllumajandusettevõtete veekasutuse tõhustamine;
- (b) põllumajandusettevõtete ja toiduainetetööstuse energiakasutuse tõhustamine;
- (c) taastuvate energiaallikate, kõrvalsaaduste, jäätmete, jääkide ja muude toiduks mittekasutatavate toorainete pakkumise ja kasutamise hõlbustamine biomajanduse edendamise eesmärgil;
- (d) põllumajandustegevusest tingitud N₂O ja metaani heitkoguste vähendamine;
- (e) põllumajanduses ja metsanduses CO₂ sidumise edendamine.

Alljärgnevat EKO seisukohtade esitamisel lähtume edasise tegevuse lihtsuse huvides eeltoodud eesmärkidest, prioriteetidest ja valdkondadest, sisustades need vastavalt Eesti olukorrale.

Eesmärk: loodusvarade jätkusuutlik majandamine ja kliimameetmed

Prioriteet: põllumajandusest ja metsandusest sõltuvate ökosüsteemide ennistamine, säilitamine ja parandamine

Valdkond: Euroopa maastike elurikkuse ja seisundi ennistamine ja säilitamine, sealhulgas Natura 2000 aladel ja kõrge loodusliku väärtusega aladel.

Antud valdkonnas on Eestile olulisimad kõrge loodusväärtusega (KLV) põllumajanduse elujõud ja kohaliku põllumajandusega seotud geneetiliste ressursside säilitamine, kuid vajalik on tegelda ka elurikkuse säilitamisega põllumajandusmaastikus laiemalt. KLV põllumajanduse teematikas on omakorda tähtsaim pärandkoosluste (pool-looduslike koosluste) teema, kuid olulised on mosaiikne põllumajandusmaa ja liigikaitse ülejäänud põllumajandusmaal. Samuti on antud valdkonnas oluliseks maaelu arengukava mõju meie metsade elurikkusele.

1. Kõrge loodusväärtusega (KLV) põllumajanduse ja KLV põllumajandusmaa ning sellega seotud elurikkuse säilitamine/taastamine

1.1. Pärandkoosluste (pool-looduslike koosluste) säilitamine ja taastamine

S (tugevused):

- a) suhteliselt (võrreldes EL keskmisega) hästi säilinud pärandkooslused
- b) suhteliselt head teadmised pärandkoosluste kohta
- c) pärandkoosluste kaitsest huvitatud talunike (ja vähesel määral ka suurtootjate) olemasolu
- d) toetusskeemide olemasolu
- e) esimesed kogemused pärandkoosluste heina kasutamiseks energiatoormena, võsal töötavate katlamajade kasvav arv

W (nõrkused)

- a) tänaseks säilinud pärandkooslused on siiski vaid jäänus omaaegsest
- b) pärandkoosluste kaitsega seotud põllumajandustootjate võrdlemisi väike arv (võrreldes ajaloolisega)
- c) ebapiisav pärandkooslustel karjatavate kariloomade arv
- d) muu huvi (näiteks pärandkoosluste heina energiatoormena kasutamise) vähesus
- e) PLK toetus üksnes Natura 2000 aladel
- f) ÜPP (ja selle Eesti rakendus) tervikuna ei väärtusta pärandkooslusi, suurel määral ei saa neid lugeda 1. samba maksete osas abikõlblikuks - PLK toetus on ainus toetus neile aladele ja peab korruga tagama nii

baashoolduse kui spetsiifilisemad eesmärgid

g) PLK ebapiisav rahalises mõttes

h) kohatised lüngad teadmistes (vähemoluline nõrkus)

O (võimalused)

a) uuel perioodil saavutada kõigi tegelikult karjatavate või niidetavate pärandkoosluste toetusõiguslikkus pakutava 1. samba baasmeetme jaoks

b) saavutada eelnimetatud alade arvestamine "ökoloogiliste fookusaladena" 1. samba pakutavas keskkonnamakses ("kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade seotud toetus" otsetoetuste määruse eelnõus)

c) luua luua 2. samba keskkonnatoetuse (maaelu määruse eelnõu artikkel 29) raames selgelt eristatava tasemega alameetmed pärandkoosluste kaitseks: põhilise hoolduse tagav toetus ja spetsiifilisematest loodusväärtustest lähtuvad lisategevused

d) tagada, et kõnealused toetused oleksid kättesaadavad pärandkooslustel kogu Eestis, jättes küll alles Natura 2000 alade prioriteetse staatuse vahendite nappuse korral

e) tagada meetme piisav rahastus

f) toetada pärandkoosluste säästvat kasutust ka investeeringute (maaelu määruse eelnõu artikkel 18), meetmete kavandamise (artikkel 21) ja teabeleviga (artiklid 15 ja 16) ning asjakohastel juhtudel ka Natura 2000 toetuse (artikkel 31) kaudu.

T (ohud)

a) uue perioodi 1. samba toetuste väga ebavõrdne tase liikmesriigiti säilib, mis ohustab kõiki meie põllumehi, sh. ka pärandkoosluste kasutajaid

b) puudega pärandkooslusi loetakse endiselt 1. samba mõistes abikõlbmatuteks

c) ei suudeta kokku leppida mõistlikku keskkonnamakset 1. samba raames

d) uuel perioodil väheneb 2. teise samba maht ja keskkonnatoetus satub tõsise eelarvelise surve alla

e) meetme planeerimine liigselt bürokratlikuks, mis muudab selle taotlejatele mitte kättesaadavaks

1.2. Mosaiikse põllumajandusmaa ja selle säästva kasutamise säilitamine

S (tugevused)

a) Tänapäevani paiguti säilinud kasutuses olev mosaiikne põllumajandusmaa

b) kiviaedade toetuse olemasolu

W (nõrkused)

a) Põllumajandusmaa mosaiiksuust suurendavad maastikuelemendid (puud, puudetukad, puuderivid, põllupeenrad, lahtised kraavid jne) arvatakse toetusõigusliku maa hulgast välja

b) väiketootjate arv väheneb, suurtootjail pole rentaabel pisikeste põllutükkidega majandada

c) teiste maastikuelementide (lisaks kiviaedadele) säilitamist ei toetata

O (võimalused)

a) uuel perioodil saavutada maastikuelementide toetusõiguslikkus pakutava 1. samba baasmeetme jaoks

b) saavutada maastikuelementide arvestamine "ökoloogiliste fookusaladena" 1. samba pakutavas keskkonnamakses

c) luua 2. samba raames lisaks tänapäevasele kiviaedade toetusele ka teiste maastikuelementide hooldamise ja taastamise toetused (maaelu arengu määruse eelnõu artikkel 18)

e) toetada sihipäraselt väiketootjaid, kes kasutavad mosaiikset põllumajandusmaad (otsetoetuste määruse eelnõu väiketootjate toetusskeem, maaelu arengu määruse eelnõu artiklite 15, 16, 18, 20, 28 pakutavad võimalused)

T (ohud)

a) uue perioodi 1. samba toetuste väga ebavõrdne tase liikmesriigiti säilib, mis ohustab kõiki meie põllumehi, sh. ka mosaiikse põllumajandusmaa kasutajaid

b) maastikuelemente loetakse endiselt 1. samba mõistes abikõlbmatuteks

c) ei suudeta kokku leppida mõistlikku keskkonnamakset 1. samba raames

d) uuel perioodil väheneb 2. teise samba maht ja keskkonnatoetus satub tõsise eelarvelise surve alla

e) väiketootjate arvu kiire vähenemine

f) meetme planeerimine liigselt bürokratlikuks, mis muudab selle taotlejatele mitte kättesaadavaks

1.3. Ohustatud liikide asjakohane kaitse väljaspool kahte eelnimetatud KLV põllumajandusmaa tüüpi

S (tugevused)

Ohustatud liikide esinemine põllumajandusmaal ka väljaspool pärandkooslusi ja mosaiikset põllumajandusmaastikku (haneliste, sh. väike-laukhane peatumine põldudel; kimalased, rukkilill, nisulill??)

W (nõrkused)

Kõnealuste liikide kehv olukord ja puuduvad kaitsemeetmed

O (võimalused)

Kaitsemeetmete sisseseadmine 2. samba vahenditest uuel perioodil kas keskkonnameetme (artikkel 29) või Natura 2000 toetusena (artikkel 31), samuti mahetoomise toetamine (artikkel 30)

T (ohud)

- a) uue perioodi 1. samba toetuste väga ebavõrdne tase liikmesriigiti säilib, mis ohustab kõiki meie põllumehi
- b) uuel perioodil väheneb 2. teise samba maht ja keskkonnatoetus satub tõsise eelarvelise surve alla
- c) meetme planeerimine liigselt bürookraatlikuks, mis muudab selle taotlejatele mitte kättesaadavaks

2. Põllumajanduse geneetiliste ressursside säilitamine

S (tugevused)

- a) mõned kohalikud tõud ja sordid on veel säilinud
- b) mõnda säilinud tõugu ja ühte sorti toetatakse 2. samba vahenditest
- c) Eesti põllumajanduskultuuride geneetilise ressursi säilitamisega tegelevate asutuste koordineeritud koostöö

W (nõrkused)

- a) märkimisväärne osa meie põllumajandusloomade ja -taimede geneetilisest mitmekesisusest on juba hävinud
- b) maalamast pole tänaseni suudetud tunnustada tõuna, sellest tulenevalt pole suudetud ka selle tõu säilitamist toetama hakata
- c) kultuurtaimedest toetatakse vaid ühe sordi säilitamist
- d) maakarja veise toetus on ilmselt ebapiisav, selle arvukus langeb jätkuvalt

O (võimalused)

- a) tunnustada maalamba olemasolu ja tunnustada see tõuna (või tõugudena)
- b) laiendada uuel perioodil 2. samba vahenditest toetatavate tõugude ja sortide loendit
- c) suurendada maakarja veise toetust

T (ohud)

- a) uue perioodi 1. samba toetuste väga ebavõrdne tase liikmesriigiti säilib, mis ohustab kõiki meie põllumehi
- b) uuel perioodil väheneb 2. teise samba maht ja keskkonnatoetus satub tõsise eelarvelise surve alla

3. Elurikkuse säilitamine ja taastamine intensiivsemal põllumajandusmaal

S (tugevused)

võrreldes paljude teiste riikidega on meie põllumajandusmaastiku elurikkus suurem

W (nõrkused)

meie põllumajandusmaa elurikkus on võrreldes ajaloolisega vaesunud ja jätkuva surve all

O (võimalused)

- a) otsetoetuste määruse eelnõuga kavandatavate keskkonnamaksete mõistlik rakendumine
- b) intensiivsel põllumaal elurikkuse kaitseks vajalike meetmete kavandamine uue perioodi maaelu arengukava keskkonnameetmesse
- c) mahetootmise osakaalu jätkuv suurendamine uuel perioodil eraldi meetme (maaelu arengu määruse eelnõu artikkel 30) toel
- d) loomade väljas karjatamise jätkuv toetamine (artikkel 34)
- e) põllumajandusmaastiku mitmekesistamine puude istutamisega (artikkel 24)

T (ohud)

- a) otsetoetuse määruse menetluse käigus ei õnnestu kokku leppida mõistlikes keskkonnamaksetes 1.

samba raames

- b) uuel perioodil väheneb 2. samba maht ja maaelu arengukava satub tõsise eelarvelise surve alla
- c) meetme planeerimine liigselt bürokraatlikuks, mis muudab selle taotlejatele mitte kättesaadavaks

4. Metsade elurikkuse säilitamine

S (tugevused)

- a) Eesti metsade elurikkus on Euroopa mõistes võrdlemisi suur
- b) esineb kõrge keskkonnateadlikkusega metsaomanikke

W (nõrkused)

- a) vanade metsade vähesus
- b) süsteemne tegevus metsade elurikkuse kaitseks välja arendamata

O (võimalused)

- a) uuel perioodil siduda metsamajandusse tehtavad investeeringud (artiklid 18, 23, 25, 26 ja 27) selgete keskkonnameetmetega
- b) Natura 2000 metsade kaitse hüvitamine ka uuel perioodil (artikkel 31)
- c) metsa elurikkuse suhtes sõbraliku majandamise toetamine (artikkel 35)

T (ohud)

uuel perioodil väheneb 2. samba maht ja maaelu arengukava kaudu metsakaitse meetmete toetamine satub tõsise eelarvelise surve alla

Valdkond: veemajanduse parandamine

Selles valdkonnas tehtav on samuti seotud põllumajandusest ja metsandusest sõltuvate ökosüsteemide ennistamise, säilitamise ja parandamise prioriteedi ning loodusvarade jätkusuutliku majandamise eesmärgiga. See valdkond on lihtsam ega jagune mitmeks eraldi alateemaks.

S (tugevused)

Eestis on vee seisund parem kui paljudes teistes EL riikides ja põllumajandusreostus on väiksem

W (nõrkused)

- a) Vee seisund on pärast ELga liitumist halvenenud, sealhulgas ka põllumajandusreostuse suurenemise tõttu
- b) Läänemeri on suletud ja eutrofeerunud meri, millele põllumajandusreostus omab kiiresti akumul eeruvat mõju

O (võimalused)

- a) otsetoetuste määruse eelnõuga kavandatavate keskkonnamaksete mõistlik rakendumine
- b) intensiivsel põllumaal veekeskonna kaitseks vajalike meetmete kavandamine uue perioodi maaelu arengukava keskkonnameetmesse
- c) mahetootmise osakaalu jätkuv suurendamine uuel perioodil eraldi meetme (artikkel 30) toel
- d) maaparandusse suunatavate toetuste (artikkel 18) kavandamine veekeskonda säästval viisil (puhverribad, kraavide kõverused ja kärestikud, tiigid ja lodud, kahepoolne regulaarimine, aktiivmärgalad)
- e) veekogude (sh. magistraalkraavide) kaitseks metsa või põõsaribade rajamine (artikkel 23)
- f) asjakohaste meetmete rakendamine vastavalt veemajanduskavadele (artikkel 31)

T (ohud)

- a) otsetoetuste määruse menetluse käigus ei õnnestu kokku leppida mõistlikes keskkonnamaksetes 1. samba raames
- b) uuel perioodil väheneb 2. samba maht ja maaelu arengukava satub tõsise eelarvelise surve alla

Valdkond: mullaharimise parandamine

Selles valdkonnas tehtav on samuti seotud põllumajandusest ja metsandusest sõltuvate ökosüsteemide

ennistamise, säilitamise ja parandamise prioriteedi ning loodusvarade jätkusuutliku majandamise eesmärgiga. See valdkond on lihtsam ega jagune mitmeks eraldi alateemaks.

S (tugevused)

- a) Eesti mullad on suhteliselt vähe saastunud ja võrdlemisi elurikkad
- b) erosioon on suhteliselt tagasihoidlik
- c) põllumeeste seas esineb huvi mulda säästvate majandamisviiside vastu

W (nõrkused)

puudub üksmeel mulla suhtes kõige sõbralikumate harimismeetodite suhtes, näiteks ollakse eri meelt künnivabade meetodite osas

O (võimalused)

- a) otsetoetuste määruse eelnõuga kavandatavate keskkonnamaksete mõistlik rakendumine
- b) mahetootmise osakaalu jätkuv suurendamine uuel perioodil eraldi meetme (artikkel 30) toel
- c) põllumulla kaitse puude istutamisega (artikkel 24)

T (ohud)

- a) otsetoetuse määruse menetluse käigus ei õnnestu kokku leppida mõistlikes keskkonnamaksetes 1. samba raames
- b) uuel perioodil väheneb 2. samba maht ja maaelu arengukava satub tõsise eelarvelise surve alla
- c) Eesti-siseselt ei suudeta kokku leppida mullasõbralike harimisviiside suhtes

Prioriteet: loodusvarade tõhusama kasutamise edendamine ja üleminek vähem CO₂-heiteid tootvale ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele põllumajanduses ning toiduainete- ja metsandussektor

See prioriteet on samuti seotud loodusvarade jätkusuutliku majandamise ja kliimameetmete eesmärgiga.

Valdkond: põllumajandusettevõtete veekasutuse tõhustamine

S (tugevus)

Eesti põllumajandustootjad on suhteliselt ressursisäästlikud

W (nõrkus)

seoses sademerohkusega ei ole Eestis senini tõsiselt teadvustatud veesäästmise vajadust (näiteks kuivenduse puhul on väga vähe rakendatud kahepoolset reguleerimist)

O (võimalus)

siduda maaparandusse suunatavad toetused (artikkel 18) veerežiimi kahepoolse reguleerimisega

T (oht)

uuel perioodil väheneb 2. samba maht ja maaelu arengukava satub tõsise eelarvelise surve alla, mistõttu ei õnnestu siduda maaparanduse toetust kahepoolse reguleerimisega

Valdkond: põllumajandusettevõtete ja toiduainetetööstuse energiakasutuse tõhustamine

S (tugevus)

Eesti põllumajandustootjad on suhteliselt ressursisäästlikud

W (nõrkused)

- a) senine poliitika ei ole piisavalt soosinud energiatõhusust

b) pindalatoetuste kättesaadavus rohu purustamise eest on soosinud energia kulutamist ilma, et seejuures midagi toodetakse

O (võimalused)

- a) uue otsetoetuse määruse menetlemise käigus leppida kokku rohu purustamise toetamise lõpetamine või vähemalt oluline piiramine
- b) energiatõhususe toetamine nõustamise (maaelu arengu määruse eelnõu artikkel 16) ja investeeringute (artikkel 18) abil

T (oht)

- a) uuel perioodil väheneb 2. samba maht ja maaelu arengukava satub tõsise eelarvelise surve alla, mistõttu ei õnnestu energiatõhusust toetada
- b) energiatõhususe komponendi fiktiivne lisamine taotlustesse ilma reaalse energiatoetuse tõstmise kalkulatsioonideta

Valdkond: taastuvate energiaallikate, kõrvalsaaduste, jäätmete, jääkide ja muude toiduks mittekasutatavate toorainete pakkumise ja kasutamise hõlbustamine biomajanduse edendamise eesmärgil

S (tugevused)

- a) taastuvate ressursside ja nende kasvatamiseks vajaliku pinna rohkus
- b) mõningane kogemus nende kasutamisel

W (nõrkused)

senine poliitika pole piisavalt soosinud laialdast üleminekut taastuvatele ressurssidele

O (võimalused)

- a) uue otsetoetuse määruse menetlemise käigus leppida kokku rohu purustamise toetamise lõpetamine või vähemalt oluline piiramine, mis soodustaks nimetatud ressursi kasutamist taastuva toormena
- b) taastuvenergeetika toetamine nõustamise (maaelu arengu määruse eelnõu artikkel 16) ja investeeringute (artikkel 18) abil, viimasel juhul ka sidudes suurtesse lautadesse suunatavad investeeringud sõnnikust biogaasi või sellega võrdselt tõhusa energiakasutuse tingimusega

T (ohud)

- a) jätkatakse täies mahus rohu purustamise toetamist
- b) uuel perioodil väheneb 2. samba maht ja maaelu arengukava satub tõsise eelarvelise surve alla, mistõttu ei õnnestu taastuvenergeetikat toetada
- c) taastuvenergia projektide toetamise puhul projektide ebapiisav analüüs reaalse keskkonnakasu osas

Valdkond: põllumajandustegevusest tingitud N2O ja metaani heitkoguste vähendamine

S (tugevused)

tulenevalt ekstensiivsemast loomakasvatusest ja väiksemast lämmastikväetiste kasutamisest on emissioonid väiksemad kui intensiivse põllumajandusega maades

W (nõrkused)

loomapidamise kontsentreerumine ja lämmastikväetiste kasutuse kasv on liitumisjärgselt N2O ja metaani emissioone kasvatanud

O (võimalused)

- a) biogaasi tootmise oluline laiendamine investeeringute toel (artikkel 18) võimaldab metaani kogumise ja energiatoormena kasutamise (põletamise) teel märkimisväärselt vähendada selle õhku lendumist
- b) keskkonnameetme (artikkel 29) ja mahemeetme (artikkel 30) toel mineraalse lämmastiku kasutamise vähendamine vähendaks ka N2O lendumist

T (oht)

- a) uuel perioodil väheneb 2. samba maht ja maaelu arengukava satub tõsise eelarvelise surve alla, mistõttu

ei õnnestu vastavaid projekte toetada

b) biogaasi tootmise osas parima tehnoloogia ebapiisav kättesaadavus, mille tõttu planeeritakse projekte, mis sisaldavad küll biogaasi tootmise komponenti, kuid mille keskkonnakasutusse osakaal on väike

Valdkond: põllumajanduses ja metsanduses CO₂ sidumise edendamine.

S (tugevused)

CO₂ säilitajate ning sidujatena toimivate püsirohumaade ja märgalade suhteliselt suur osakaal

W (nõrkused)

oluline osa neist kooslustest on siiski kuivendatud, mis põhjustab CO₂ lendumist

O (võimalused)

a) püsirohumaade kaitse mõistlike reeglite käivitamine uuel perioodil

b) CO₂ sidumise soodustamine kahepoolse reguleerimise ja märgalade taastamise või rajamise teel (artikkel 18 vahenditest)

T (ohud)

a) ei õnnestu kokku leppida mõistlike püsirohumaade ja märgalade kaitse reegleid

b) 2. samm satub eelarvelise surve alla

Eesmärk: põllumajanduse konkurentsivõime

Prioriteet: teadmussiirde ja innovatsiooni pärandamine

Valdkond: innovatsiooni toetamine ja teadmiste baasi parandamine maapiirkondades

Õppetalud

Talud pakuvad koolidele (üldharidus- ja kutsehariduskoolidele) taluõpet, sh maastikuhooldusega tutvumise võimalusi. Taluõpe on osa säästva arengu haridusest. Taluõpe annab taludele võimaluse mitmekesistada oma tegevust ja sissetuleku allikaid. Taluõpe koosneb põllumajandus- ja metsaõppest. Taluõppe korraldamiseks oleks vaja omaette programmi, millega liitujaid koolitatakse. Seega võikski taluõppe toetus koosneda koolitustoetusest ja taluõppe toetusest.

S (Tugevused)

Aktiivsete talude olemasolu

Rohke infohulk selliste projektide toimimisest Euroopas

W (Nõrkused)

Nõrk regionaalpoliitika

O (võimalus)

Meetme teostamine vastavalt eelnõu Artiklile 15

T (ohud)

Meetme planeerimine liigselt bürokratlikuks, mis muudab selle taotlejatele mitte kättesaadavaks